

Autor: Samuel Torhány pre SNSLP

Preorientujme sa na ľudské práva - blog víťaza Olympiády ľudských práv

*Prečo sa u nás ľudským právam nedarí? Čo učia v škole a čo by o nich mal vedieť každý?
A ako sa o nich rozprávame?*

"Krátce, od Charty možno očakávať, že v náš život vstoupí nová ideová orientace... na základní lidská práva, na morální element v životě politickém i soukromném." - Jan Patočka, hovorca Charty 77

Vyhlásenie Charty 77 sa stalo jedným zo symbolov odporu proti totalitnému režimu ČSSR a procesu normalizácie. Režim spanikáril a signatárov začal perzekuovať - hnutie Charty 77 sa stalo náhradou za politickú opozíciu v Československom režime. Jedným z kľúčových faktorov bola aj podstata samotného Vyhlásenia, ktoré nadviazalo na predchádzajúce záväzky vlády ČSSR k dodržiavaniu ľudských práv a legitimizovalo nimi svoje požiadavky. Vďaka tomu sa ľudské práva stali východiskom pre formuláciu požiadaviek smerujúcim k lepšiemu a slobodnejšiemu životu pre ľudí v Československu.

Takmer 50 rokov od vzniku Charty sa nám pred očami kontinuálne zhoršuje situácia ľudských práv v mnohých oblastiach na Slovensku i vo svete a je nutné sa opýtať, čo s tým môžeme my, bežní ľudia, urobiť. Samozrejme, bežnou odpoveďou je aktivizmus a aktívna občianska angažovanosť, no nanešťastie je to značne privilegovaný prístup. Aj v kontexte sociálnej nerovnosti a jej prehĺbovania nemôžeme žiadať od všetkých, aby si našli čas a energiu na aktívnu participáciu vo veciach verejných. Riešením by bolo zabezpečiť, aby každý mal dostatočný priestor angažovať sa, čo by malo byť nespochybniteľným cieľom pre demokratickú spoločnosť. S riešením ľudskoprávných výziev však čakať nemôžeme.

Už hneď teraz totiž potrebujeme riešenie prístupné pre všetkých, aby sme sa ako spoločnosť o ľudské práva a ich napĺňanie dokázali efektívne zasadiť. Najväčší priamy dosah na dodržiavanie LP majú vládnci politici a političky, ktorí kreujú legislatívu a prostredie určujúce stav ľudských práv. Všetka zodpovednosť síce neleží na ich pleciach, no práve oni zavádzaním

Autor: Samuel Torhány pre SNSLP

legislatívy, tvorením politík a prerozdelením financií určujú, čo vzíde z medzinárodných záväzkov našich štátov v ľudskoprávných dohovoroch. V demokracii máme výsadu, že ľudí, ktorí sa k takýmto právomociam dostanú, určíme voľbami my. Máme preto aj možnosť rozhodovať o tom, ako by mali vyzeráť politiky v oblasti ľudských práv.

Keď máme takú moc, prečo ju nevyužívame? Odpoveďou je stav spoločenského dialógu.

Na jeho tvorbe sa zúčastňujeme takmer všetci, nielen sledovaním správ a diskusií, ale najmä preberaním politických tém, v krčme, kaviarni a na mnohých iných miestach. Týmto spôsobom spoločenskú rozpravu formujeme - a tu tkvie to riešenie prístupné pre všetkých.

Podobne ako signatári a signatárky Charty 77 by sme mali všetci, v našom záujme a v záujme ľudí okolo nás, zasadiť politické a spoločenské dianie do kontextu ľudských práv. Zoznámiť sa so svojimi právami nie je náročné - a práve o ne sa môžeme oprieť, keď si vyberáme, komu dáme najbližšie hlas vo voľbách a aké názory šírimy aj my. Vedomosť o vlastných právach je základom pre akýkoľvek aktivizmus a jej podpora je kľúčová pre demokratické fungovanie spoločnosti.

V tomto ohľade je na mieste oceniť zásluhu Olympiády ľudských práv. Olympiáda je jednou z najväčších motivácií stredoškolského študentstva aktívne sa o túto tematiku zaujímať - každý rok sa stovky ľudí z rôznych regiónov spoločne na školských, krajských a celoštátnom kole rozhodnú skúmať ľudské práva a zisťovať o nich viac, učiť sa o kľúčovom význame ľudských práv pre nás všetkých. Olympiáda tak dáva veľkému množstvu stredoškolákov a stredoškoláčok možnosť urobiť presne toto - dbať o vnímanie spoločenských problémov cez prizmu ľudských práv a ich (ne)napĺňania.

Predposledný augustový týždeň som strávil na stáži v Slovenskom národnom stredisku pre ľudské práva, ktoré je partnerom Olympiády a jej víťaz má možnosť absolvovať v ňom stáž. Som Stredisku vďačný za všetko, čo som sa tu naučil, a za to, že mi umožnili spoznať náplň ich práce. To, čo som sa na OLP naučil z teórie, som na Stredisku uvidel v praxi a je to nesmierne cenná ukážka, no bez toho teoretického základu by som si nedokázal plne uvedomiť výzvy a problémy, ktorým sa Stredisko venuje. Aktívne vnímanie inštitúcií a iniciatív venujúcich sa ľudským právam vyžaduje aj ich poznanie.

Autor: Samuel Torhány pre SNSLP

V tomto je Charta 77 aktuálnym odkazom a silnou inšpiráciou. Nechcem povedať, že iba voľbami vyriešime všetky ľudskoprávne problémy. Otázky, či niektoré problémy nie sú zakorenené v podstate systému, v ktorom žijeme, je stále nutné klásť. Ľudské práva sú avšak oporným bodom na identifikáciu našich priorit v spoločenskom diskurze - stačí len zoznámenie sa s obsahom základných dokumentov o ĽP a priebežné vnímanie tejto problematiky. Môžeme tak zlepšiť nielen naše chápanie spoločenských výziev, ale aj prinútiť politickú garnitúru, aby sa o ich riešenie snažila zlepšovaním napíňaní a ochranou ľudských práv. Preorientujme sa preto na ľudské práva.

